

10.33537/sobild.2022.14.1.9

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 01.08.2022
Kabul edildiği tarih: 12.01.2023
Yayınlanma tarihi: 31-01-2023

Article Info

Date submitted: 01.08.2022
Date accepted: 12.01.2023
Date published: 31-01-2023

BİR İYİLEŞME PROJESİ: GLORIA ANZALDUA'NIN SINIR TEORİSİ

A HEALING PROJECT: GLORIA ANZALDUA'S
BORDERLAND THEORY

Meltem VARDAL ÖZKUTLU 

Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu,
mvardal@ankara.edu.tr

Anahtar sözcükler

Gloria Anzaldua; Mestiza bilinci;
Sınır; Postkolonyalizm; Melez
kadınlar

Keywords

Gloria Anzaldua, Mestiza
consciousness, Borderlands,
Postcolonialism, Women of color

Öz

Gloria Anzaldua, Sınır bölgesi: Yeni Melez Kadın (Borderlands/La Frontera: The New Mestiza) (1987) adlı eserinde Meksika-Amerika arasındaki sınırı konu alsa da ülkeler arası fiziksel olarak çizilen sınırlarda kalanların kültürel ve psikolojik olarak deneyimlediği ikili hayatı evrensel ve zamansız bir güncelliğe oturtacak şekilde dile getirmeyi başarmıştır. Ancak bunu yapmasının altında başka bir sebep daha vardır. Anzaldua aynı zamanda bu sınırdaki yaşayan bir mestizadır. Bu terim, egemen kültürün kendi ırkına karşı türlü zorbalıklarına şahit olmasının yanı sıra, kendi kültürünün kadını arka plana atan ve güçsüz gören ataerkil anlayışı karşısında bir kadın olarak çektiği zorlukları da ifade eder. Bir sınır vatandaşı olan Anzaldua, hem kendi kökenlerinde hem de sınırın diğer ucunda, bir kadın olarak var oluşuyla ilgili aynı erkek egemen zihniyetin ürünü bir baskıyla iç içedir. Baskının köklerine inen Anzaldua, dikkat çekici bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır. Bir zamanlar kadınlar tarafından denge içinde yönetilen bir egemenliğin ürünü olan kültürünün daha sonra erkeklerin söz sahibi olmasıyla yağmacı ve işgalci bir hale bürünerek çöküşe geçtiğini vurgulamaktadır. Bu noktada kadını, dengeli ve istikrarlı bir toplumun inşasında önemli bir unsur olarak görmektedir. Bu dengeli kaybeden melez kültüre ait erkek egemen toplum, kadını kendi kalıplarına sokarak ayırıştırmaya çalışırken, kendini de zamanla Batı kültürü tarafından benzer bir durumun içinde bulur. Anzaldua, çoklu alt kimlikler barındıran bir toplumda yaşayan bir kadın olarak bu duruma mestiza bilinci olarak adlandırdığı düşünce biçimi ile çözüm bulmuştur. Buna göre, melez kültürü benimsemenin yolu keskin tanımlamalardan uzaklaşıp, çelişkiler ve belirsizliklerle yaşamayı kucaklamaktan geçmektedir çünkü konum buna elverişlidir; tam sınırdır. Bu bilinci geliştirmenin ilk adımı ise toplumun kaybettiği denge unsurunu yani kadının kaybettiği gücünü tekrar kazanmasından geçmektedir. Bu sebeple, eser hem postkolonyal hem de feminist bir bağlamda ele alınacaktır.

Abstract

Though dealing with the Mexican-American border in her work *In Borderlands/La Frontera: The New Mestiza* (1987), Gloria Anzaldua has managed to convey the culturally and psychologically dual life experienced by those who remain at the physically drawn borders between countries in a universally and timelessly way. However, there is also another reason why she has done so. Anzaldua is also a mestiza living on this border. This term, in addition to witnessing all kinds of tyranny by the dominant culture against her own race, also expresses the difficulties she has to face as a woman against the patriarchal gaze in her own culture that pushes women into the background and sees them as powerless. As a border citizen, Anzaldua is entangled in the same male-dominated oppression of both her own origins and her existence as a woman across the border. Examining the roots of this oppression, Anzaldua in fact reveals a striking reality. She emphasizes that the culture, which was once the product of a balanced sovereignty ruled by women, later turned into a male society of predation and conquest after men's takeover of the royal lineage, thereby causing the whole society to collapse. At this point, she thinks that women play an essential part in creating a balanced and stable society. Having lost this balance, the male-dominated society belonging to the hybrid culture that endeavours to discriminate against women by shaping them to fit male norms, is eventually exposed to a similar situation caused by the Western culture over time. As a woman living in a society with multiple sub-identities, Anzaldua has found a solution to this situation with a new way of thinking which she calls mestiza consciousness. Accordingly, the way to adopt hybrid culture is to move away from sharp definitions and embrace this way of border life with contradictions and uncertainties, for mestiza's position is convenient for this: she is already on the border. The first step to develop this awareness is thus to regain the balance element that society has lost earlier, that is, the woman's lost power. Hence, the work will be discussed in both postcolonial and feminist contexts.

Giriş

1970'li yıllarda özellikle Edward Said gibi öncüler ile postkolonyal teori önem kazanmış, bu yaklaşım eleştiri kuramları arasında yer almaya başlamıştır. Said'in özellikle *Oryantalizm* (Orientalism) adlı eserine konu olan Batı kültürü dışında kalanlar için "öteki" ve "madun" gibi sosyal normlar kültürel çalışmalarda vurgulanmıştır. Bu dönemde vurgulanmaya başlanan bu sosyal normları inceleyenlerden biri olan Gloria Anzaldua (1942-2004), kültür çalışmaları üzerine farklı yaklaşımları ile 20. yüzyılın önemli yazarları arasında yer almıştır. Anzaldua, Batı kültürünün göçmenleri öteki, madun gibi sıfatlarla dışlama yöntemlerini salt olarak eleştirmekle yetinmek yerine, ülkeler arası kültürel kaynaşmalar sebebiyle etnik kökenlerine aidiyet hissedemeyenlerin hiçbir tarafa ait olamama karmaşasını çözmek için geleceği şekillendirecek olan teorileri ortaya atan, "vizyonu cesur" bir "umut teorisyeni" (Koegeler-Abdi, 2013: 71) olmuştur. Amerikan emperyalizminin etkilerini kendi kültürü üzerinde bizzat yaşayan Anzaldua, "Ben bir sınır kadınıyım" (1987, Önsöz) diyerek, *Sınır bölgesi: Yeni Melez Kadın* (Borderlands/La Frontera: The New Mestiza) adlı eseriyle Amerika-Meksika Savaşı sonrası iki ülke, iki kültür arasında çizilen bir sınırla bölünen hayatların aktarımında öncü olmuştur. Her ne kadar iki kültür üzerinde yoğunlaşan kişisel deneyimler üzerine yazılmış olsa da bu eserin küresel dünyada diaspora kavramının kaçınılmaz oluşu sebebiyle evrensel bir nitelik taşımakta olduğu söylenebilir. Bu nedenle, hala güncel olan bu konuya yön vermesi noktasında kültürel çalışmalar için önem taşımaktadır.

Daha önce bazı çalışmalara konu olan bu eserde öne sürülen *mestiza* bilinci teorisi, genellikle salt kadın ütopyası olarak yorumlanmıştır. Bu çalışmada ise bu teori Anzaldua'nın iki yönlü projesi olarak hem postkolonyal hem de feminist bir bağlama oturtulacaktır. Anzaldua'nın sınır kültürünün arka planında dikkat çektiği travmalar iki yönlü perspektifle incelenecek, melez kültürün güncel olarak yaşadığı egemen kültür baskısının çözümü olarak kadının önemi vurgulanacaktır. Bu sebeple, bu çalışmanın, daha önce bu teori üzerine yazılmış mevcut eleştirel araştırmalara ek olarak, kültürel çalışmalara bu bağlamda bir çeşitlilik kazandırması amaçlanmaktadır.

Anzaldua, aynı zamanda bu önemli esere bir kadın gözünden yön vermiş, savaşın, ait olduğu köklere beraberinde getirdiği bedelleri anlatırken, bir yandan da farklı kültürler arasında sıkışıp kalan madun kadınlar için feminist söylemini eserine harmanlamıştır. Hiçbir yere ait olamama hissinin yanı sıra erkek egemen kültürün baskılarına karşılık Anzaldua, kendi hikayesini evrensel bir iyileşme yöntemine çevirmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple hem postkolonyal hem de

feminist bir yaklaşım olan *mestiza* bilinci teorisini öne sürmüştür.

Anzaldua *mestiza* bilincine varış noktalarından birini, Meksikalı bir filozof olan Jose Vasconcelos'un "kozmetik ırk"¹ (1987: 77) olarak adlandırdığı terime dayandırmaktadır. Anzaldua, genetik üstünlük ya da saf ırk argümanları yerine, birçok farklı ırkın karışımının biyolojik olarak avantajlı bir zengin gen sağladığını belirten bu kozmetik ırk kavramını destekleyerek, melez ırk için bu yolla *mestiza* bilincinin temellerini atmaktadır. Genlerinde birçok milletin izini taşımanın talihsiz ya da aşağı bir durum olmadığını, aksine bunun bir şans olduğunu öne sürmüştür. Aynı zamanda Anzaldua, bu karışıklığın birtakım bedellerinin de olduğunu görmezden gelmemektedir. Keza bizzat şahit olduğu ve kendi yaşadığı travmalara da değinmektedir. Ancak ona göre, "Batının felsefi ve politik geleneğine ait kimlik tanımlarının, "öteki" olanın dışlanması üzerine temellenmiş olması" (Koegeler-Abdi, s. 72) durumu ile başa çıkmanın en iyileştirici yolu bu sentezleyici perspektif ile çoklu kimliğin yarattığı belirsizliklere, zıtlıklara karşı tolerans geliştirmekten geçmektedir. Bu da erkek egemen bakış tarafından zamanla imajı güçsüzleştirilen ve belirli rollerle sınırlandırılan kadının, itibarını ve gücünü geri kazanması ile başlayacaktır.

Bu çalışmada ilk olarak Anzaldua'nın kitabının birinci bölümünde konu edindiği sınır vatandaşlığının arka planına yer verilecektir. Sınırdaki kalmanın kendi kültüründe yol açtığı hem fiziksel hem psikolojik travmaları, bunlara yol açan egemen kültür statükoları incelenecek, Anzaldua'nın bunlara karşılık olarak ortaya çıkardığı postkolonyal *mestiza* bilincine değinilecektir.

İkinci bölümde ise, Anzaldua'nın bir kadın olarak her iki kültürdeki (Batı ve kendi kültürü) erkek egemen anlayışa karşı verdiği mücadele incelenecektir. Kadına bakışın şekillenmesinin eski mitlere kadar dayandığını belirten Anzaldua'nın kitabında yer verdiği kadın miti referansları incelenecektir. Bu bölüm, ilk bölümün devamı ve destekleyicisi niteliğinde, Anzaldua'nın *mestiza* bilincini geliştirmek için öne sürdüğü yöntemleri hem beyaz hem de kendi köklerindeki erkek egemen düzenin kalıplarına ve sınırlamalarına karşı olan *mestiza* bilinci bağlamında inceleyecektir.

Bir Sınır Vatandaşı Olarak Anzaldua

Bu kitapta bahsettiğim gerçek fiziki sınır bölgesi, Teksas-Güneybatı Amerika/Meksika sınırıdır. Psikolojik sınır bölgeleri, cinsel sınır bölgeleri ve ruhsal sınır bölgeleri sadece Güneybatı'ya özgü değildir. Aslında sınır bölgeleri, fiziki olarak iki veya daha fazla kültürün birbirini sınırladığı, farklı ırklardan insanların aynı bölgede yaşadığı, alt, orta ve üst sınıfların birbiriyle temas ettiği, iki

¹ Eserde *cosmic race, la raza cósmica* olarak geçmektedir.

birey arasındaki mesafenin samimiyetle azaldığı her yerde mevcuttur. (1987, Önsöz)

Anzaldúa, *Sınır bölgesi: Yeni Melez Kadın* (Borderlands/La Frontera: The New Mestiza)² (1987) adlı eserinin Önsöz bölümündeki alıntıda hem görülebilen fiziki sınırları hem de bunun yanında ortaya çıkan görünmeyen sınırlara değinmiştir. Bunu kendi kişisel deneyimi olan Amerika ve Meksika arasındaki sınır bölgeyi konu alarak yapmıştır. İki ülke arası konulan fiziki sınırlar aynı zamanda psikolojik anlamda sınırlara yol açmış, böylece oluşturulan fiziki çizgiler ile ayırışma, değişim, anlaşmazlık ve çatışma gibi bunalımlar ortaya çıkmıştır. Bu iki boyutu, eserinin *Anavatan, Aztlan* (The Homeland, Aztlan / El Otro Mexico) adlı ilk bölümünde tarih bilgileriyle temellendiren Anzaldúa, sınır kavramına ve bununla ortaya çıkan hibrit kültüre açıklama getirmektedir. Bunu yaparken ise kendisinin de bir parçası olduğu melez kökeni *mestizayı* temel almaktadır. 1848'de Meksika Savaşı'ndan sonra çizilmiş ve hala iki ülkeyi birbirinden ayıran Amerika-Meksika sınırı, Anzaldúa'nın çizilen sınırlarla ortaya çıkan bunalımları birebir yaşadığı "evi"dir. Burada, Meksika, Kızılderili ve Anglo (Amerikan) kültürleri arasında büyüyen Anzaldúa, eserinin önsözünde "Ben bir sınır kadınıyım" (1987, Önsöz) diyerek kendini tanımlamaktadır. Bir sınır kadını olarak, sınır bölgesinde yaşamının, çoklu kimlikler taşımanın, benliğin iç çatışmalarının yanında dış çatışmalarla mücadelesinin çok da "huzur verici olmadığını" (1987, Önsöz) belirtmektedir. Sınır bölgelerinde ayrıştırılan, bir diğer deyişle dışlananların, yaşadığı psikolojiyi kendi içinde de hisseden Anzaldúa, eserinde bu statükoya karşı gelme yoluna gitmiştir. Bu bölgelerde yaratılan korkular, kimlik çatışmaları arasında farklı bir direniş yoluna gitmektedir: "*İnsanoğlunun daha ileri evriminin bir parçası olmanın verdiği bir mutluluk var. Sadece ben de değil, siyah veya değil, sınırdaki yaşayan her insanda, keşfedilmemiş bilinç alanları uyandırılmakta... Evet rahat değil, ama evimiz*" (1987, Önsöz). Sınır vatandaşı Anzaldúa, orada mevcut, kalıplaşmış sınır insanı psikolojisinden sıyrılmak için duruma farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Tüm bu çoklu kimliklerin bir araya gelmesini bunalımdan çok, yeni bir bilince³ yormaktadır. Belli bir tarafa ait olmak yerine, iki tarafı da kucaklayarak kendini sınır kadını olarak nitelemektedir. Bu sınır teorisinin ilk aşaması olan "benlik" ile kavganın son bulması noktasında "Anavatan, Aztlan" (The Homeland, Aztlan / El Otro Mexico) adlı bölümde tarihten yardım almaktadır. Makalenin bu bölümünde, Anzaldúa'nın bu teoride temel aldığı tarihe değinilerek, otoriter yapının ("Batı kültürünün") yarattığı mitlerin ("diğerleri", "barbarlar", vb.) aksine, melez kültürün arka planı incelenecektir.

Anzaldúa'nın yeni *mestiza* bilincinin çıkış noktası olan fiziki sınırlara, Andreas Wimmer ve Nina Glick Schiller tarafından da "Metodolojik Ulusalçılık, Sosyal Bilimler ve Göç Çalışmaları: Tarihi Epistemoloji üzerine bir yazı" (Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology) adlı makalelerinde değinilmiştir:

[1. Dünya Savaşı ile] ulusların sınırları daha keskin hatlarla çizildi. Milli onur ve bağımsızlık adına toplu katliamlar yapıldı. Milli tarihe dayalı arkadaş ve dost ayrımı ideoloji haline geldi. Göl kontrolü için sınır politikası geliştirildi. Artık ülkeye girmek için izin alması gereken bireyler ve yerel halk arasında ayrımlar arttı. Böylelikle ülkeye giriş için izin talep etme gücü, Amerika'da federal hükümeti ulusu düşmanlarından ayırma noktasında güçlendirdi. Avrupa'da vize rejimi, ülkede kalmak için çalışma iznini ortaya çıkardı ve yabancıyı geçici çalışanlar olarak nitelendirdi. Böylece göçmenler, sınır kontrolü ve güvenlik ile ilgili ulusun doğal düşmanları haline geldi. (Khagram ve Levitt, 2008: 111)

Alıntı dikkate alındığında, çizilen sınırların yarattığı gerginlik ve düşmanlık görülmektedir. Homojenleşmeyi ortadan kaldırıp heterojenleşmeyi ön plana çıkaran bu farklılaştırma ve izolasyon metodu, postmodernizmin antropoloji alanındaki önemli isimlerinden Renato Rosaldo'nun karşı çıktığı monümentalizm fikrini destekleyen bir anlam vermektedir. Bu düşünceye göre, her kültürün kökeni birbirinden tamamen bağımsızdır (Heyman, 1994). Ancak Rosaldo, tüm kültürlerin çoklu, tamamlanmamış ve çelişkili olduğunu öne sürmektedir. Kültürler homojen değildir. Bu yüzden de sınır bölgeler oluşur. Rosaldo, bu sınırları kültürel olarak kayıp, eksik ya da zayıf görmekten çok, yeni ve ilginç kültürler olarak görmüştür. Bu noktada, Anzaldúa, sınır teorisinde, Rosaldo ile aynı yaklaşıma sahiptir.

Eserinin "Anavatan, Aztlan" (The Homeland, Aztlan / El Otro Mexico) bölümünde Anzaldúa, sınırın kendisini "*bölen bir çizgi, keskin ve uzun bir şerit*"; sınır bölgesini ise "*bu yapay sınırın psikolojik ve duygusal olarak yarattığı belirsiz ve kararsız bölge*" (1987: 25) olarak tanımlar. "*Arada kalan bu bölgede değişimler meydana gelir; istikrarsız, sonu belli olmayan, net çizgisi olmayan*" (Anzaldúa ve Keating, 2002: 1) değişimler yaşanır ve artık tek boyutlu bir hayata sahip olmak imkânsızdır. Amerika-Meksika sınırını tanımlarken ise şu sözleri kullanır:

² Eserlerden yapılan İngilizce alıntılarının çevirileri makalenin yazarına aittir.

³ Anzaldúa, bu bilinci *mestiza* bilinci olarak adlandırmaktadır.

1,950 mil uzunluğunda açık bir yara
Bölmekte bir kültürü,
Bütün vücudum boyunca akıyor
Çit saplanıyor etime
Bölüyor beni bölüyor
Burası benim evim
Bu ince dikenli tel

Ama toprağın yüzü kusursuz

Deniz ise çitlenemez

Deniz sınırlarda durmaz

Beyaz adamın vurmak için yüzüne

Kibrini,

Yemaya yıktı tel örgüyü (Anzaldua, 1987: 24-5)

Amerika-Meksika sınırını kanayan bir yara (*open wound/una herida abierta*) olarak tanımlayan Anzaldua, bu yaranın hem iki kültürü hem de iki insanı dikenli tellerle bölen bir bölge olduğunu belirtir. Ancak buraya “ev” demekten de çekinmemektedir. Çünkü bu sınır, insanın koyduğu yapay bir ayırıştırma çizgisinden başka bir şey değildir. Bu yapaylığı vurgulamak için ise denizin sınırların olduğu bölgeyi aşındırması metaforunu da kullanarak, tek bir çizgiyle iki tarafı ayırmanın mümkün olmadığını göstermektedir. Burası bir ayırmadan çok, “süreklilik gösteren bir geçiş noktasıdır” (1987: 25). Aslında sınır bölge, iki ülkenin kültürlerinin etkileşimini sağlayan, dinamik bir bölgedir. Burası kanayan bir yaradır; “kabuk bağlamadan önce tekrar kanamaya başlar” ve burada “üçüncü bir ülkeyi oluşturan iki dünyanın can damarını oluşturur (1987: 25). Bu postmodern bakış açısı, sınır bölgenin sebep olduğu yersizleştirme ve yurtsuzlaştırmanın hibrit vatandaşın kimliğini şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Gupta ve Ferguson’un da önerdiği gibi, “bu [hibrit kültürü] önemsiz, marjinal bölgeler olarak yok saymaktansa, sınır bölgesi fikrinin postmodern vatandaşın normal yaşam alanı olarak kavramlaştırmak daha doğrudur” (Heyman, 1994: 47). Ancak sınır imgesi antropolojiye Meksika/Amerika, fakir/zengin, siyah/beyaz, yasadışı/yasal gibi birçok zıtlığın tanımı olarak geçmiştir. Bu noktada, Anzaldua, oluşan sınır kültürü ile ilgili önyargıların kaynağını, “beyaz” olarak nitelendirdiği Batı kültürünün somut örneği Amerika olarak görmektedir:

Sınırlar bizi, onlardan ayırmak için güvenli ve güvensiz yerleri belirler... Kusurlu melez ırk burada yaşar: şaşılabilir, sapkınlar, cins olanlar, belalılar, kırmalar, melezler; kısacası normal olmayanlar. Güneybatı Amerika’daki beyazlar (*gringo*), sınır bölgelerde yaşayanları ihlalciler ve yabancı (belgeleri olsa da olmasa da veya

Chicano, Kızılderili veya Siyahlar) olarak düşünmektedirler. (1987: 25)

Anzaldua, bu sınırı belirleyen zihniyet olan beyaz düşüncenin (“Amerika’nın”), ırkçılık kavramını belirtmektedir. Ona göre, sınırdaki insanlar için yaratılan birçok sıfat bu zihniyetin ürünü olmuştur. Anzaldua hibrit kültürünün (Chicano) nasıl ötekileştirildiğine *Suratlar Yaratmak, Ruhlar Yaratmak* (Making Face, Making Souls) kitabındaki “*En rapport, In Opposition: Cobrando cuentas a las nuestras*” adlı makalesinde, beyaz kültürün diğer kültürleri nasıl “ötekileştirdiğinden” (1990: 143) bahsetmektedir. Bunu sömürgecilik dönemine dayandırmaktadır. Bu dönemde, “sömürgeciliğin yaygın olduğu evrede, Avrupalı sömürgecilerin sömürgeler üzerinde uyguladıkları direk güç, onları ‘medenileştirme’ adı altında, kök kültürlerini ve sistemlerini yok ederek, kaynaklarını acımasız bir şekilde sömürmek için Avrupalı olmayanların kültürlerini yadsımıştır” (1990: 42-143). Anzaldua, aynı zamanda kültürel bir değişimle acımasız bir şekilde tanımlanmanın zorluğunu anlatmaktadır:

Hiçbir şey ırklar arası bir kimlikle, bir *mestizo* kimliğiyle tanımlanmaktan daha zor değil. Kişi, sabit bir benliğin kalıcı sınırlarını terk etmek zorunda. Bu da kendini bırakması, kendini öteki’nin gözünden görmesi demektir. Çünkü kültürel kimlik ne sadece kendin olmak ne de sadece öteki olmaktır... Ancak geleneksel kültür ve melez kültür arasındaki devam eden mücadelede denge kurmak oldukça zordur. (1990: 145)

Bu mücadele, W.E.B. Du Bois’in kimlik sorgulamalarını konu aldığı “Ruhsal Mücadelelerimiz” (Of Our Spiritual Strivings) makalesini hatırlatmaktadır. Kendisi de siyahi olan Du Bois, kendi gerçeğini sorgulamış, iki kültür arasında sıkışıp kalmanın izlerini taşımıştır. Kendi melez kültüründe yaşamı şöyle tanımlar:

Siyahiler, Amerikan dünyasına iki görüşlü olarak doğmuştur. Bu dünya, kendini başka bir dünyadan görmesine yol açmıştır ... Bu tuhaf bir duyumdur, bu çifte-bilinçtir, kişinin kendine her zaman başkalarının gözünden bakması. Kendinde iki yönlülüğü hisseder – bir Amerikalı, bir siyahi, iki ruh, tek bir siyah vücutta savaşıyor iki düşünce, iki uzlaşmamış mücadele yaşar ki o vücuttaki azimli güç bu iki tarafın onu parçalamamasından alıkoymuyor. (2007: 8)

Du Bois, bu mücadelesinde kendine “Neden Tanrı beni kendi evimde bir yabancı ve toplumdan dışlanmış biri olarak yarattı?” (2007: 8) sorusunu sormuştur. Ancak bu çıkarımı yapmadan önce, siyah olmanın ona Batı kültüründe yaşattığı mücadelelerden

bahsetmektedir. Onu bu soruyu sormaya etrafındaki çevre itmiştir. Avrupalıların “yarı-tedirgin bir şekilde” yaklaşmaları ve mesafeli oluşları, ona farklı olduğunu aşlamış, “onların baş döndürücü fırsatları ve dünyalarında” (2007: 8) yeri olmadığını fark ettirmiştir. Bu konuda paralel düşünen bir başka yazar Franz Fanon ise “Siyahi Adam’ın Yaşanmış Deneyimleri” adlı makalesinde bu etiketi siyahi bir anlatıcının ağzından anlatır:

20. yüzyılda kendi kabuğu içinde yaşayan siyah adamın aşağılık duygusunun başkaları tarafından kendisine ne zaman yapıldığından haberi yok... Beyaz adama bir arada, dışarıda bulunma cesaretini kaybettiğim gün, bir varlık olarak kendi benliğimden uzakta bir obje olduğumu hissettim. İstedğim şey, öteki insanlar arasında bir insan olmaktı. (Szeman & Kaposy, 2011: 423)

Du Bois’in bahsettiği “toplumda ötekileştirilme” konusu, Fanon’un da odak noktası olmuştur. Fanon, sadece rengi yüzünden bile yaşadığı toplumda ötekileştirilen siyah ırka karşı duyulan nefreti dile getirmektedir: “...kendi görünüşümün tutsağım. Sevdikleri zaman, rengime rağmen sevdiklerini söylüyorlar. Nefret ettikleri zaman da bunun rengimle ilgisi olmadığını eklemeyi de unutmuyorlar” (Szeman & Kaposy, 2011: 423). Her ne kadar bu iki yazar siyah ırk üzerine odaklansa da Batı kültürünün önyargılı ve mesafeli duruşu yalnızca bu ırka özel olmamıştır. Bu noktada, Anzaldua’nın Du Bois ve Fanon ile aynı düşünceyi paylaştığı söylenebilir. Anzaldua da sınırda “isimsiz, görünmez olan ve hamamböceği (cucaracho) diye alay edilen” (1987: 33) ırkının, bu etiketlerinin sorumlusu olarak beyaz ırkı göstermiştir. Aslında bu düşünce pek de şaşırtıcı değildir. Batı kültürünün tek taraflı düşünme tarzı, sömürgecilik dönemlerine kadar gitmektedir. Bu düşünme tarzına özellikle Kant örnek verilebilir. Kant, birçok ırkı karşılaştırırken şu tespitlerde bulunmuştur:

“Sıcak ülkelerde, insanoğlu her konuda daha erken olgunlaşır, ancak ılıman bölgelerde yaşayanların mükemmelliğine ulaşamaz. Beyaz ırk, insanlık tarihinin en mükemmelidir. Sarı Kızılderililer cilt yeteneklere sahip. Zenciler ise onlardan da aşağıda; tüm Amerikan ırklarının en aşağısında” (2012: 576).

Kant bu sözleriyle, az gelişmişliğin, Avrupalı olmayanların karakteristik bir özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Kant’a göre, beyaz ırk mükemmelliğine ulaşamamalarının sebebi burada yatmaktadır. Onun dışındaki hiçbir ırk, bu denli gelişmiş, medeni ve kusursuz değildir. Batı kültürüne yerleşmiş olan bu önyargının farkında olan Anzaldua, kendi hayatıyla ilgili verdiği bir anekdotta, Güneybatı sınırının nasıl ırkçı bir hale getirildiğini göstermektedir:

Tarlalarda, Amerika Sınır Devriye görevlileri. Teyzem, ‘Koşma. Seni diğerlerinden zannedecek.’ dedi. O karmaşada, Pedro yakalanma korkusuyla koştu. İngilizce konuşmıyordu, onlara 5. Jenerasyon Amerikan olduğunu ifade edemedi. Belgeleri yoktu- tarlada çalışmak için doğum belgesini yanında taşııyordu. Görevliler biz seyrederken onu götürdüler... Onu uçakla Guadalajara’ya sürgün ettiler... Götürdüler onu, beş parasız, fakir Pedro’yu. (Anzaldua, 1987: 26)

Anzaldua’nın anekdotunda, sınırda devriye gezen görevlilerin, araştırmadan, doğrudan Pedro’ya yasadışı göçmen muamelesi yapması ve onu götürmeleri, sınırda yaşanan ırkçı gerginliği yansıtmaktadır. Pedro’nun Meksikalı oluşu ve kanunsuzluğu dış görünüşüne göre varsayılmaktadır. Amerikan vatandaşı olmasına rağmen, Pedro’nun görünüşü ve çalışırken yakalandığında bulunduğu yer, görevliler için onun kim olduğunun göstergesidir: “fakir ve kanunsuz bir Meksikalı” (Anzaldua, 1987). Anzaldua’nın bu örneği, Amerikan vatandaşı olsalar dahi, renginden dolayı yargılanan fakir insanların, Amerika – Meksika sınırında, sürekli olarak kendilerinin kim olduğunu kanıtlamak durumunda bırakıldığını göstermektedir. Anzaldua’ya göre, Pedro örneğinden de anlaşıldığı gibi, yalnızca kim olduklarını kanıtlamak zorunda değil, aynı zamanda kim olmadıklarını (Meksika’dan gelen yasadışı göçmen, uyuşturucu kaçakçıları vb.) da kanıtlamak zorunda kalmışlardır. Ancak aynı durum, beyazlar için geçerli olmamıştır. “Yasal olan tek grup, yerleşik halk gücü elinde tutanlar; beyazlar ve beyazlarla iş birliği içinde olanlar” (1987: 25) olmuştur. Onların dışında olanlar için sınırlardaki “gerilim bir virüs gibi” (26) yayılmaktadır.

Batı kültürünün bu hegemonyacı perspektifinden bakıldığında, ırk ayrımcılığı yapılan tüm kültürel kimliklerin monolitik olarak, tek bir çatıda toplandığını görmek mümkündür. “Beyaz” bakış açısı, onlardan olmayanları ötekileştirip, kendi heterojenliklerine zarar vermeyecek şekilde sınırlar çizmiş, “diğerlerini” kendi alternatif dünyalarında hapsetmiştir. Böylece “diğerleri” tarih dışı bir kategoride kalmışlardır. Anzaldua, bu noktada, “Anavatan, Aztlan” makalesinde beyaz hegemonyanın bu güç dengesini nasıl başlattığını, tarihin gerçekleriyle anlatmaktadır:

Amerika’da M.S. 35.000li yıllara kadar ilk görülen yerleşik insanların kalıntıları, Chicanoların Kızılderili ataları Teksas’ta bulunmuştur. Güneybatı Amerika’da, arkeologlar, göçebe veya kalıcı olarak yerleşik Kızılderililere ait 20.000 tane kamp bölgesine rastlamıştır... M.S 1000’li yıllarda ise, Apaçilerin neslinden olanlar şimdiki Meksika ve Central Amerika’ya göç etmişler ve Meksikalıların direkt

ataları olmuşlardır... İspanyol, Kızılderili, ve Mestizo atlarımız 16. yüzyılda Güneybatı Amerika'nın bölgelerini bulmuş ve yerleşik hayat yaşamışlardır... 1800'lü yıllarda Angolar, Teksas'a (daha sonra Meksika'nın bir bölgesi olmuştur) her geçen gün daha da artarak yasadışı olarak göç etmiş ve artan sayılarıyla bölgedeki yerel Teksaslı ve Meksikalıları topraklarından uzaklaştırmıştır. Bu sebeple Meksika, Teksas bölgesini korumak ve bu işgali durdurmak için savaş açmak durumunda kalmıştır. Beyazlara karşı galip gelmişler ve sırf bu yüzden bu savaş beyaz ırk için, Meksikalıların korkak ve kötü karakter oluşunun simgesi haline gelmiştir. Bu da beyazların emperyalizmini mazur gösteren yegâne bahaneleri olmuştur. (1987: 26-8)

Verilen bu tarihi bilgide, Meksikalıların ve dâhil olduğu hibrit kültürün, kendi öz topraklarından beyazlar tarafından yasadışı olarak nasıl çıkartıldığı görülmektedir. Anzaldua'ya göre, bunun üzeri egemen kültür (Amerika) tarafından kapatılmıştır. Hatta Amerikalıların bu bölgeyi başından beri kendilerininmiş gibi sahiplendiğini ve 1848'de Amerika - Meksika savaşından sonra da bölgeyi sınırlarla kapattıklarını belirtmektedir. Böylece Amerikalılar bu sınırlarla yaklaşık "100.000 Meksikalıyı sınırın dışında" (1987: 29) bırakmıştır. Bölgede bir gecede "yabancı" konumuna düşen Meksika halkının geriye kalan toprakları da anlaşma yoluyla dolandırılarak ellerinden alınmıştır. Anzaldua haksız toprak elde edilmesiyle ilgili, kendi büyük annesinin kayıplarını annesinin cümleleriyle anlatmaktadır: "akıllı bir beyaz avukat, vergilerini ödemediği gerekçesiyle toprağını annemin elinden aldı. İngilizce konuşmadığı için, para için nasıl zaman isteyeceğini sormadı" (1987: 30). Daha sonra ise, tarım ticareti yapan şirketlerin ailesinin topraklarını nasıl temizlediğine ve babasını maraba olmaya zorladıklarına, kazandıklarının büyük bir kısmını bu şirketlere ödemeye mecbur bıraktıklarına şahit olmuştur. Anzaldua bu ironiyi, şu andaki Amerika- Meksika sınırında yaşananlar ile tekrar göstermektedir. Bir zamanlar yasadışı yollara başvuran beyaz ırk, şimdi ise kandırdıkları bu topluma, sınırı geçtikleri anda *yasadışı* olduğu gerekçesiyle çeşitli yollarla işkence etmektedirler. Bu toprakların Meksikalılardan alınması ile ilgili olarak Anzaldua, William H. Wharton'ın şiirini alıntılarlamaktadır:

Tanrı'nın iyiliği ve adaleti

Bunu yasaklayacak ... Teksas'ın tekrar

Uluyan vahşiliğine dönmesini

Sadece vahşilerin ayak seslerinin

Veya cahillik ve batıl inançlar yüzünden karanlıkta kalmışların

Meksika'nın kötü yönetiminin anarşisi ve yağmacılığının

Duyulmasını.

Anglo-Amerikan ırkının, bu gelecek vadeden ve icranın kök salacağı toprakların

Sahibi olmak kaderi.

Onların yasaları burayı yönetecek

Onların eğitimi burayı aydınlatacak

Onların girişimciliği burayı geliştirecek...

Teksas'ın vahşiliği Anglo-Amerikan kanı ve girişimciliğiyle

Bitirilmiştir. (1987: 29)

Anzaldua, Amerikan asıllı William H. Wharton'dan yaptığı bu alıntı ile Batı kültürünün bakış açısına tekrar vurgu yapmaktadır. Onlar için "diğerleri" her zaman vahşi, medeniyetsiz ve batıl inançları olacak kadar cahil olmuştur. Şiirden de anlaşıldığı üzere, topraklarını ellerinden almak için Meksikalı halka yapılan yasadışı eylemler ve haksızlıklara rağmen beyaz ırkın hegemonya düşüncesi devam etmektedir. Kant'ın da tanımladığı "mükemmel beyaz ırk," Anzaldua'ya göre, her koşulda "*beyaz ırkın üstünlüğü kurgusuna*" (1987: 29) kapılmış ve tamamen gücü elinde tutma arzusuna bağlı kalmıştır. Nitekim bu düşünceyle Kızılderililer ve Meksikalıları köklerinden uzaklaştırmış, "*kültürlerini vücutlarından ve beyinlerinden söküp atmış, içlerini boşaltmış, kimliklerinden ve tarihlerinden ayırmışlardır*" (1987: 30). Buna göre de kendilerine göre tarih yazmışlardır.

O halde, Anzaldua'nın, tarih noktasında, egemen kültürün çeşitli ırkların geçmişleriyle ilgili gerçekleri, tamamen kendi algısıyla yorumladığını öne sürmekte olduğu söylenebilir. Bu noktada Anzaldua, Foucault'nun "Nietzsche, Soybilim, Tarih" (Nietzsche, Genealogy and History) makalesinde tarihin egemen kültüre göre şekillendiğini vurguladığı düşüncesiyle uyuşmaktadır. Foucault'ya göre tarihin büyük "*oyunu, kurallara kimin sahip olacağı, kimin egemenlik altında olacağı ve kuralları bozmak için, ters yönde kullanmak için kimin değişeceği oyunudur.*" (Szeman ve Kaposy, 2011: 341). Foucault, makalesinde tarihle ilgili şunları söylemektedir:

Tarihin başarısı kuralları, onları kullananların yerine, bu kuralları saptırmak, anlamlarını tersine çevirmek ve onları başlangıçta onları empoze edenlere karşı yönlendirmek için ele geçirebilenlere aittir; bu karmaşık mekanizmayı kontrollerinin altında tutarak, hükümdarların kendi kurallarıyla yine hükümdarları alt etmelerini sağlayacaklardır. (Bouchard ve Simon, 1977: 151)

Görüldüğü gibi, Foucault'nun tarihle ilgili bu vurgusu, Anzaldua'nın "Anavatan, Aztlan (The Homeland, Aztlan / El Otro Mexico)" başlıklı makalesinde yankılanır. Anzaldua, Amerika'nın hegemonik güç alanının genel bilinci şekillendiren ve kültüründe var olan çeşitli ideolojiler üretme metodunu, sınırlarda sorgusuz sualsiz tutuklanan, sınır dışı edilen, alay edilen, isim takılan Meksika halkının yaşadıklarıyla somut bir şekilde göstermektedir. Amerika, Foucault'nun bahsettiği tarih oyununu iyi oynayarak, karşı ırkın (Amerika bakış açısıyla) ayaklanmasını, hak iddia etmesini engellemiştir. Aynı şekilde Herbert Marcuse da *Olumsuzlamalar (Negations)* adlı kitabında yer alan "Kültürün Onaylayıcı Karakteri" (The Affirmative Character of Culture) adlı makalesiyle bu düşünceyi desteklemektedir: "*Zaferi kazanan tarihi yeniden yazar, kendi mitlerini yaratır ve neyin kendi kültürü ya da sanatı olacağına karar verir*" (2009: 95). Bu düşüncelerle paralellik gösteren bir başka yazar ise Ranajit Guha'dır. "Güney Asya'da Kolonicilik: Hegemonyasız Hâkimiyet ve Onun Tarih Yazımı" (Colonialism in South Asia: A Dominance without Hegemony and Its Historiography) adlı makalesinde, Hindistan tarihinin Birleşik Krallık tarafından değiştirildiğinden ve Anzaldua'nın tanımıyla "beyaz ırkın üstünlük kurgusu"na uygun hale getirildiğinden bahsetmektedir:

Hindistan tarihi Birleşik Krallık tarihi tarafından asimile edildi ve iki ülke insanı arasında kıyaslama için kullanıldı: siyasi olarak yöneten ve yönetilen, ırk bakımından beyaz ve siyah, kültürel olarak üstün ve alt medeniyet, Hıristiyanlığın üstünlüğü ve batıl inanç ve barbarlıktan oluşmuş yerel inanış sistemi. Bütün bunlar sömüren ile sömürülen arasında bağdaşmaz bir farklılık ekledi. Geçmiş özne insanlar için kutsallaşabilirdi ve bu örnekte de öyle oldu. Diğer kelimesi sadece sömürge devlet tarafından değil sömürülen tarafından da kullanıldı. Tarih bu manada iki taraf arasında bir oyun halini aldı. (1997: 3)

Ranjit Guha da egemen kültürün, tarihi kendine göre yazdığını iddia etmektedir. Hindistan - İngiltere örneğini veren Guha, bu kurgunun İngilizlerin üstünlüğünü göstermede kıyas için kullanıldığını belirtmektedir. Kıyaslamada, bir tarafta yöneten, güçlü, entelektüel, üstün bir Hıristiyan ırkı varken, diğer tarafta ise yönetilen, güçsüz, eğitimsiz, barbar ve batıl inançlara tutunan bir ırk vardır. Bu kurgu öylesine yerleşmiştir ki "diğer" sıfatını yönetilen taraf da kabullenmiş ve kullanmıştır. Anzaldua da tarihte yapılan bu "uyarlama"ya tepki olarak, Anavatan (The Homeland, Aztlan / El Otro Mexico) makalesinde, beyaz ırkın hegemonyasının tam zıttı bir tarihi anlatmaktadır. Onun Chicano tarihinde, medeniyetin simgesi adil bir beyaz ırk

değil; batı kültürünün kurgusunun aksine, süregelen bir güçle sınırdaki Chicano ırkına yapılan baskılar vardır. Kısacası, Anzaldua'nın bahsettiği Chicano'nun resmi olmayan tarihi, Amerika'nın yasadışı olarak, zorbalıkla Meksikalıların topraklarının yarısından fazlasını nasıl gasp ettiğini ve bu hırsızlığın sonuçlarına nasıl katlanmaya çalıştıklarını anlatmaktadır. Anzaldua, topraklarını kaybeden halkın, aynı zamanda Amerikanlar tarafından kültürel erozyona uğratıldığına değinmektedir: "*Annemin Rio Çiftliklerinden gelen iyi niyetli beyazlar tarafından sponsorluğunun yapıldığı toplantılardan bazılarında gittiğini hatırlıyorum. İyi beslenmeyle, sağlıkla ilgili konuştular ve büyük barbeküler düzenlediler*" (1987: 31). Anzaldua, insanların bu tür toplantılara çağrılarak, beyaz ırkın zihniyetini, geleneklerini aşıladıklarını vurgulamaktadır. Aynı zamanda, Amerikan pazarına bağımlı hale gelmiş Meksika halkının kadınları da yoğun bir şekilde çalışmaya başlamış, çocuklarını başıboş bırakmışlardır. Bu çocuklar da daha sonra, çetelere katılmışlardır. Anzaldua bu kültürel infüzyonun "*Meksika hayat tarzını değiştirdiğini*" (32) gözlemlemiştir.

Ancak tüm bunları yok saymak ya da karşı atağa geçip Meksika kültürünü korumanın yolu yoktur, çünkü Anzaldua'ya göre sınır kültürü bunu gerektirir. İki kültürün ortasında bu değişimi geçirmemek mümkün değildir. Sınır ile ilgili yaptığı tanımdan anlaşıldığı gibi, sınır yalnızca belli bir coğrafi alan değil, aynı zamanda ideolojik ve duygusal gibi başka formlara da girebilmektedir. İdeolojik sınırlar, beyaz ırkın kurguladığı sosyal hiyerarşiyi, duygusal sınırlar ise "diğerlerini" kendi kültürüne eş görmeyen ve reddeden baskın kültüre karşı oluşturulan yalnızlık ve rahatsızlık hislerini ortaya çıkarmaktadır. Anzaldua'nın sınır teorisi ise bütün bu bunalımlara neden olan kalıplaşmış olumsuz Meksika yargılarını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ortaya koyduğu hikâyelerle baskıcı grupların onu eksik, çirkin, kötü veya zayıf olarak nitelemesinin önünü kesmektedir. Bütün bu negatif basmakalıp düşünceleri farklı bir boyuta taşıyarak, yeni bir kimliğe yönelmektedir. "Sınır bölgesi (Borderlands)" eserinin bir diğer bölümü "Yeni Bilince Doğru (Towards a New Consciousness)" makalesine şu sözlerle başlar: "*Çünkü ben bir mestizayım/Devamlı bir kültürden diğerine giderim/Çünkü ben aynı zamanda tüm kültürlerin ta kendisiyim/İki, üç, dört dünya arasında ruhum/Çelişkili düşünceler uçuşuyor kafamda/Aynı anda bana fısıldayan tüm seslerle doğmuşum*" (1987: 99).

Melez kültürde yetişmiş olan Anzaldua, bu sözleriyle, Batı kültürünün hor gördüğü veya yok saydığı kökenlerine sahip çıkarak; tarihi olmayan, kültürü olmayan bir topluluk yaratılma düşüncesine ve yaratılmak istenen tüm gerilim ve bunalımlara karşılık sınır hayatının olumlu yanını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Sınır teorisi, sınır bölgelerindeki hayatın, dışlanmaktan öte; farklılıkları, çeşitliliği kabullenme, onlarla yaşamayı öğrenme, farkındalığa ulaşma ve tüm

çoklu kimlikleri hazmetme cesaretini göstermek olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü “iki veya daha fazla genetik akımın birleştiği noktada, ırkların bu karşımı daha aşağı bir varlıktan daha çok, melez bir soy oluşturmaktadır. Daha zengin bir gen havuzuyla değişebilir, daha çok şekillenebilir bir tür bu.” (1987: 99)

Bir Sınır Kadını Olarak Anzaldua

Dünya yaşamak için güvenli bir yer değil. Kapalı şehirlerde ayrı hücrelerde titriyoruz, omuzlarımız kambur, paniği zar zor tenimizin altında tutuyor, ... binalarımızın ateşe verilmesinden, sokaklardaki saldırılardan korkuyoruz. İçimize kapanıyoruz. Kadınlar, beyaz kültürün yanında bir de kendi kültürü onu eleştirirken yani tüm ırklardan erkekler onun bir av gibi peşindeyken, kendini güvende hissetmez. Kendi kültürüne yabancı, egemen kültüre yabancı beyaz olmayan kadın, benliğinde kendini güvende hissetmez. Adeta taşlaşmış bir halde, tepki veremez, çünkü yüzü yaşadığı farklı dünyalar arasındaki boşluklar arasında sıkışıp kalmıştır. (Anzaldua, 1987: 20)

Anzaldua'nın bir önceki bölümde değinilen kültürel olarak yaşadığı iki boyutlu hayatına, bir kadın olarak göğüs germesi gerektiği gerçeği eklenmektedir. Kitabın özellikle “Asi hareketler ve ihanet ettikleri kültürler (*Movimientos de rebeldía y las culturas que traicionan*)” adlı bölümünde bu gerçekle yüzleşir. Anzaldua, Amerika ve Meksika sınırında yaşayan, bu sınırdan geçmek ya da kalmak ikilemi arasında kalanların yaşadıkları mücadelelerin arasında bütün bunlara katlanmak zorunda kalan, beyaz olmayan bir vatandaş olmanın yanı sıra kendi kültüründe fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal birçok konuda sınırlandırılmak istenen bir kadındır. Daha çok genç yaşlarda “ev”den ayrılmaya karar veren Anzaldua, köklerinden tamamen vazgeçmese de ona yüklenen toplumsal kimlikten ve rollerden uzaklaşmasının bir zorunluluk olduğuna emindir, çünkü kendini oraya ait hissetmiyordu:

Kendimi bulabilmek için, bana dayatılan kimliğin altında baskılanmış kendi içsel doğamı bulabilmek için evden ayrılmam gerekiyordu. Altı kuşak içerisinde Vadi'yi terk eden ilk kişi bendim, ailemde evi terk eden tek kişi bendim. Ama her şeyimi bırakmadım: Var oluşumun özünü korudum. Vadi'yi, Texas'ı yani topraklarımla beraber özümü alarak uzaklaştım. Kendi yoluma sahip çıktım ve oradan ayrıldım. Kendi isteğimle

ayrıldığım için bana ‘Kötü ve ahlaksız bir hayatı nasıl seversin?’ diyorlar. (1987: 16)

Toplumun “dayattığı” (1987: 16) kimliğe rağmen, kendi benliğinin kalıplara sığmayan, baskılanamayan, “asi” yanının farkında olan Anzaldua, kendi toplumuna yabancı olduğunun farkındadır; hiçbir zaman itaat etmez, erkeklere hizmet etmez, bunun yerine kendi kişisel gelişimine odaklıdır. Bu sebeple toplum tarafından onaylanmadığı aşıkardır, çünkü eserde temsil edilen toplumda kültürün bütün öğelerini, gücü elinde tutan erkekler oluşturmaktadır: “Kurallar ve yasaları onlar (erkekler) yapar” (1987: 16). Anzaldua'ya göre, bu düzende kadının görevi, bütün bu kurallara ve yasalara uyup, bunları sonraki nesillere aktarmaktır. Kendi hayatından, bastırıldığı asıl kimliğinden vazgeçmek pahasına bu düzenin devam etmesine yardım etmektir. Toplum için kadın, biçilmiş rollerden ötesi değildir; onun bu düzende var olabilmesi için seçebileceği sadece üç kadın kimliği/tanımı vardır: “Kilise’de bir rahibe, sokaklarda bir hayat kadını ya da evde bir anne” (1987: 17). Anzaldua'ya benzer bir şekilde, Norma Alarcón⁴, (A Re-vision Through Malintzin/or Malintzin Putting Flesh Back on the Object) (Moraga ve Anzaldua, 2002) adlı makalesinde, kadının tanımlarının şekillenmesinde Meksikalı/Chicano ataerkilliğinin rolünün olduğunun üzerinde durmaktadır. Alarcón'a göre, “eş ya da eş adayı, anne ya da anne adayı” olan kadın “hizmet/kendini adama/sevgi” (207) konularını sorguladığı ve tamamen kendini bu ataerkil yapıya adayan bu fedakâr yanlarını değiştirmeye/yok saymaya çalıştığı taktirde, “anında görev ve yükümlülüklerine karşı gelmiş aykırı biri olarak, dolayısıyla bir hain olarak görülecektir” (207). Alarcón, Anzaldua ile paralel bir şekilde, kadının geleneksel portresinin nasıl bu tanımlarla çizildiğine Aztek uygarlığının önemli kadın figürlerinden Malintzin'i temel alarak değinmektedir. Malintzin'in birçok farklı mitsel tanımı mevcuttur:

Malintzin'in tarihi, efsanesi, kötü tanrıça ve yeni bir ırkın- mestizo ırkının- yaratıcısı olarak adlandırıldığı farklı mitsel kimlikleri bir aile kavgası yaratır: Bu öyle bir kavgadır ki; bir yandan ailenin erkek üyeleri onu genellikle gayrimeşru çocukların taşıyıcısı olduğu için iffetsiz bir anne ve İspanyol işgalinin sorumlusu olarak görmeyi tercih ederken, diğer bir yandan ise ailenin kadın üyeleri bazen acı verici bir şekilde ikircikli olan yollarla dengeyi yeniden sağlamaya çalışır ve bazen de geleneksel ataerkil mitolojiyi yeniden gözden geçirerek devirmeye çalışırlar. (Moraga ve Anzaldua, 2002: 208)

⁴ Norma Alarcón, Gloria Anzaldua gibi Amerika'da yaşayan bir Chicana yazarıdır.

Malintzin'in burada referans alınmasının en önemli unsurlarından biri Azteklielerin sonunu getiren ve Batı kültürünün Meksika'ya taşınmasında öncü olan İspanyol denizci ve fatih Hernán Cortés'e savaş ganimeti olarak teslim edilip, Anzaldua'nın eserinde bahsettiği *mestizo/mestiza* ırkının, bir diğer deyişle melez ırkın, ilk annesi⁵ olmasıdır. Alıntıda da bahsettiği üzere, Chicano kültürünün erkek egemen bakışı, Malintzin'e olumsuz atıflarda bulunurken, kadınların ise Malintzin'i daha çok yeni bir toplum inşa eden bir köprü, bir denge unsuru olarak görmüştür. Ancak Cortés'e işgallerinde siyasi olarak yardım ettiği için tarihe daha çok Meksika'nın işgalinde parmağı olan hain bir kadın olarak geçmiştir. Alarcón'a göre, ataerki yapının güç sahibi olan kadının bir felakete yol açtığı çıkarımıyla, kadını daha güçsüz bir konuma getirmek için kullanıldığı bir sembol haline gelmiştir. Alarcón Malintzin'in, Chicano kültüründe sadece bir söylentiden ya da inanıştan çok, gerçekten yaşamış bir karakter olarak tarihe geçtiği için ataerki bakışın kadın tanımlarını şekillendirmesinde oldukça "faydalı" bir kadın figürü olduğundan bahsetmektedir. Çünkü Malintzin, kadınları kontrol edebilmek için onu kısıtlayacak aile içi dinamikleri belirleyecek tanımlarda "kullanışlı bir referans noktası" (202) haline gelmiştir. Buna göre, kadın, erkek egemen toplumun öngördüğü kurallara ve bakış açısına uyum sağlamalı, aksi halde Alarcón, *mestiza*'nın Malintzin'in "ihaneti" ile eş değer görüleceğini ve aşağılanacağını belirtmektedir.

Alarcón'a benzer bir şekilde, Anzaldua da ataerki toplum tarafından belirlenen ve kadın üzerinde baskı kuran bu kimliklerin/tanımlamaların kaynağını erkek egemen anlayışa göre şekillendirilen kadın mitlerine dayandırmaktadır. Özellikle eserin "Yılanın İçine Girmek" (Entering Into the Serpent) adlı bölümünde, kendi kültüründeki ataerki bakışın zamanla şekillendirdiği çeşitli kadın mitlerine/tanrıçalarına yer vermiştir. Kültüründe kadın ve yılan ilişkisine değinmek için ilk olarak kendi annesinin "iffetli" olmak algısı üzerinden ona aktardığı erkek egemen söylemlerden bahsetmektedir. Annesi yılanlar tehlikelidir der ve ekler "Geceleri tuvalete gitme, gece evden dışarı çıkma. Yoksa bacaklarının arasına bir yılan girer ve seni hamile bırakır." (Anzaldua, 1987: 25). Bu bölümün başında da kadınların özellikle annelerin bir nevi ataerki sisteme hizmet etmesinden bahsedildiği gibi, annesinin bu aktarımlarının Anzaldua'nın kendi kültürüne ait hissetmemesinin sebeplerinden biri olduğu söylenebilir. Çünkü bu sınırlamalar ve tanımlamalar ona göre değildir. Nitekim Anzaldua annesini dinlemez ve bir gün yılan tarafından ısırılması üzerine annesi onu öldürdüğünde, sanki bir çeşit ritüel gibi gizlice yılanın kopan parçalarını toplar ve birleştirip gömer. Bir süre sonra yılan ısırığının onda spiritüel olarak yaşadığı değişiklik, bedeninde de ortaya çıkıyormuşçasına bir

metamorfoz geçirir; sanki bir yılan dönüşmüştür: "Dışeri seyrelmiştir," tıpkı bir yılan gibi, vücudunu "pullar kaplamıştır," ve artık yılan onun bir "parçası" (1987: 26) olmuştur. Anzaldua'nın ölü yılanın parçalarını tekrar birleştirip gömdükten sonra yaşadığı bu metamorfoz aslında bir tesadüf değildir. Kitabın bu bölümünde bahsettiği bu deneyim, Meksika kültüründeki pagan inanışına atıf olarak görülebilir. Anzaldua burada iki güce karşı mücadele etmektedir: Kızılderili ve Meksika kültürünün "ilkel" spiritüelliğine karşı olan Anglo'nun mantık üzerine kurulu anlayışı ve değerleri ve Chicano⁶ ataerkilliği. Beyaz kültürün hor gördüğü ve aşağıladığı Meksika kültürünün ruhani yönü, burada devreye girerek Anzaldua'da vücut bulmuştur, yani yılanı/karanlık tarafını kabul etmiştir. Ancak bir diğer dikkat çekici bağlantı ise yılan ile ilgili yaşadığı bu sembolik deneyimin aslında yüzyıllardır süregelen ve kadını yılan ile birlikte ele alan birçok mit (Lilith, Gorgonlardan Medusa gibi) ile benzerlik taşımasıdır. Bunların en belirgin örneğini kendi kültürüne referans vererek yapar. En eskilerinden olan Coatlicue⁷, somut olarak yarı yılan yarı insan parçaları taşıyan ikili bir görüntüye sahiptir: "Başında insan kafatası ve yılan, boynunda insan kalplerinden oluşan bir kolye ve etek görevi gören birbirine dolanmış yılanlar ve pençeleri vardı." (1987: 27). Bu tanrıçanın özelliği zıtlıkları içinde barındırarak tam oluşudur. Hem aydınlık hem de karanlık yönleri sahiptir. Ancak Coatlicue ve onun kötü yanları olan Tlazolteotl ve Cihuacoatl, Aztek kültüründe daha da kötü olarak sembolleştirilerek güçsüz hale getirilmiştir. Diğer iyi yanı olan Tonantsi ise hepsinden ayrılarak, başlı başına iyi anne rolünü temsil etmeye başlamıştır. Daha anaç yönler atfedilen, koruyucu ve fedakâr rolleriyle Tonantsti, "içindeki kadınlığı tamamlayan yılanı ondan alıp cinsiyetsizleştirilmiştir." (1987: 27). En sonunda da la Virgen de Guadalupe olarak evrilmiştir. Anzaldua, Guadalupe'nin kelime anlamına da vurgu yapar: "yılanı ezen" ve "yılanı kontrol eden" (1987: 29). Guadalupe artık kadın gücünü ve benliğini temsil etmez; daha çok erkek egemen yapının kültürel imgesi haline gelen bir koruyucu rolündedir. Zamanla ataerki yapıya geçen Aztek-Meksika kültürü birçoğuna kötü özellikler atfederek yerlerine erkek tanrıları ön plana çıkarmıştır. Böylelikle kadın benliği ve tanrıçaları birbirinden ayırmıştır (1987: 27). Bu sebeple, Anzaldua özellikle yılan ve kadın bağlantısı üzerinden gitmektedir.

Anzaldua, eski Aztek uygarlığının- yani kendi köklerinin bağlı olduğu uygarlık- aslında bir zamanlar ana soylu aile temeline ve yönetim şekline dayandığını belirtmektedir. Buna göre, kadınlar birçok haktan faydalanabiliyordu. Mülk sahibi olabiliyorlardı, Aztek hanedanında üst kadrolarda yer alabiliyorlardı. Hatta liderlik kadından kadına geçiyordu (1987: 33). Aztekler,

⁵ Malintzin'in Cortés ile olan çocuğu, İspanyol ve melez yerli ırkın kanını taşıdığı için "el mestizo" olarak da anılmaktaydı.

⁶ Meksikalı Amerikalılar olarak tanımlanmaktadır.

⁷ Coatlicue ya da "Yılan Etek" (Serpent Skirt) olarak bilinir. İnanışa göre, Tanrıların annesi olarak hem yaratıcı hem de yok edicidir.

yönetimin erkekten erkeğe geçtiği, yönetim şekline geçmeden önce, Coatlicue Batı'nın kutuplaştırdığı kavramları (kadın/erkek, iyi/kötü, yaşam/ölüm gibi) dengeleyen bir tanrıçayken, toplumda yaşanan yönetim ve anlayış değişimiyle, temsil ettikleri de değişime uğramıştır ve zıtlıkların dengesi bozulmuştur. Anzaldua, kimlikleri zamanla değiştirilen bu tanrıçaların temsil ettiklerini sıralarken şunları söyler: “[Kültürümüzde] üç tane annemiz vardır: [...] Bizi terk etmeyen bakire annemiz Guadalupe, tecavüz edilen ve bizim sırtımızı döndüğümüz la Chingada ve kayıp evlatlarını arayan anne la Llorona” (1987: 30). Özellikle üzerinde durduğu bu üç sembol, kadına karşı olan algının nasıl bir değişime uğradığını ve bir kadın olarak hem kendi kültürünün hem de beyaz kültürün dayattığı baskı ve sınırlandırılmaları göstermektedir. Bu noktada, toplumun inançlarının bu yönde şekillendirilmesinin bir yandan da baskın beyaz kültürün yararına olduğu söylenebilir. Çünkü Anzaldua'nın verdiği tarihi bilgiler, kadınlar tarafından, düzen ve denge içinde yönetilen Aztek uygarlığının, erkeklerin yönetimdeki gücü ele almasıyla beraber militarist, işgalci, yağmacı ve mizojinist hale geldiğini ima etmektedir. Bu değişim, bu uygarlığı İspanya işgaline sürükleyen önemli etkenlerdendir. İşgal ettikleri kabilelerin kadınlarını ganimet olarak görüp tecavüz etmeleriyle diğer kabilelerden nefret toplayan Aztek uygarlığı, en sonunda tepkili kabilelerin iş birliği ile İspanya tarafından mağlup edilmiştir. Anzaldua, burada bu kaybın bahsedilen tanrıçalardan iffetini kaybetmiş “la Chingada ile [yani kadınlarla] ilgisinin olmadığını” (1987: 34) söyler; kadın ve erkek arasında oluşan dengesizlik bu uygarlığın sonunu getirmiştir. Bu sebeple, Anzaldua'ya göre Aztek uygarlığında denge unsurunun alt üst olması ile, Batı kültürü benzer bir şekilde İspanyol işgalinden sonra Kızılderili, Meksikalı ve Chicano'ları bastırmak, kontrol altına alabilmek için denge içindeki kavramları zıt kutuplar haline getirip, algılarını değiştirme yoluna gitmiştir. Bunu da etkili şekilde, bir zamanlar bu dengeyi sağlamış olan kadın imajı üzerinden yapmıştır: “Aslında üçünün de gerçek kimliği alt üst edilmiştir: Guadalupe bizi uysal ve dayanıklı kılmak için, la Chingada bizi Kızılderili tarafımızdan utandırmak için ve la Llorona, bizi uzun süre acı çeken insanlar yapmak için. Bu da bakire/fahişe (virgen/puta) dikotomisine yol açmıştır” (1987: 31).

Kadın bedeni üzerinden giden bu dikotomiler, kadın kimliğini zıt kutuplarla belli çerçevelere oturturken, kadının uysal, itaatkâr ve domestik rolünden sapmamasını sağlamaktadır. Ancak kadınla başlayan bu kutuplaşmalar, aynı zamanda daha geniş bir kapsama dönüşmektedir. Sömürgeci mantık, cinsiyet, dini, etnik ve kültürel temelli varsayımları/tanımları, onun gibi olmayan “diğerlerini” şekillendirerek, köklerinden utanmalarına ve “kendilerinden bir

parçalarını öldürmelerine” (1987: 37) yol açmıştır. Yılanın temsil ettiği “karanlık”⁸ (1987: 37) taraftan korkan Batı kültürü, insanın bu yanını başka bir dikotomiye yerleştirerek spiritüel yanı güçlü Kızılderili geleneklerini yerleştirerek spiritüel yanı güçlü Kızılderili geleneklerini bu noktada “pagan batıl inançlarında” (1987: 36) bağlamış, kendi “gerçeklik” ve mantık algısının doğru olduğunu kabul ettirmiştir. Anzaldua ise, insanın iç dünyasının mantık kadar önemli olduğunu, beyaz kültürün öne sürdüğü “insanın mantıklı olan tek parçasının akli olduğu” inanışına karşı çıkmaktadır. Bu sebeple atalarının (kadın tanrıçaların) kaybettikleri o yanlarını, yani ezilen yılan taraflarını, aradıkları ve “kayıp” çocukları için ağladığı benzetmesini yaparak, bu dikotomilerle uğranan kültürel erozyona ve ezilmeye atıfta bulunmaktadır. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılabilir gibi, Anzaldua, bu tanımların ve kısıtlamaların kadın üzerinden başlayıp, zamanla başka alanlara da yayılarak baskın kültür karşısında kalan kendi kültürünü de etkileyecek bir boyuta dönüşmekte olduğunu ima etmektedir. Bu noktada bütün bu kalıplar ve sınırlandırmalar, Anzaldua'nın kendinde ve kültüründe oluşturmak istediği *mestiza* bilincine tamamen ters düşmektedir. Çünkü öne sürdüğü bu anlayışta sınırlandırmalar ve netlikler asla yer almamaktadır.

Ancak Anzaldua, bu duruma karşı çıkmak yerine, bu tanımlarla oynayıp, yeniden bir hikâyeye yazmak niyetindedir. Buna da *mestiza* bilinci adını vermiştir. Aşlamak istediği bu bakış açısı, önce kadınla başlayacak, devamında ise tüm sınırdaki kalanları etkileyecektir. Köklerinin ait olduğu tarih ve inançlarda zamanla değiştirilen kadın imajının hikayesini yeniden yazmak istemektedir. Çünkü değiştirilen kadın imajı ve kadının bununla bağlantılı olarak zamanla madun konuma düşürülerek değişen toplumdaki yeri, bunun gerekliliğini kanıtlamıştır. Buna ilk etapta, kadın ve yılanın sembolik ilişkisinin tamamen koparılıp, kadının güçlü yönünü ondan alan erkek anlatılarından başlamaktadır. Bu sebeple yaşadığı yılan metamorfozunu hem erkek bakışı tarafından güçlü görülen hem de beyaz kültür tarafından “karanlık” görülen ve yok sayılan bu yanını kabul ettiğini göstermek için kullandığı söylenebilir. Kadının hikayesini yeniden yazmaya başladığı bu noktada kutuplaştırılmış uç noktaları sentezleyip, aralarındaki sınırları kaldırmayı amaçlamaktadır. Anzaldua, dikotomilerde hep bir kutbu kabul etmek zorunda kalmanın onu özünden uzaklaştırdığını ve bunun nasıl hissettirdiğini şu şekilde ifade eder:

Annemle babamın yüzlerindeki endişeli ifadeden, bende bir şeylerin temelde yanlış olduğunu çok öncelerde fark etmiştim. Büyüdüğümde aynaya baktığımda gizlemeye çalıştığım gizli günden

⁸ Anzaldua bu noktada Jung'un psikanalizde kullandığı “Gölge” kavramına atıfta bulunmaktadır. Jung'a göre bu kavram bizim

yüzleşmek istemediğimiz, bastırdığımız dürtülerimizi, karanlık tarafımızı ifade eder.

korkardım. Herkesin görebileceği bir yerde olmasından korktum. Gizlemeye çalıştığım sır, normal olmadığım, diğerleri gibi olmadığımı. Yabancı hissettim, uzaylı gibi olduğumu biliyordum. Sürüden atılmış bir mutant, içinde kötülükle deforme olmuş bir şeydim sanki [...] Yumuşak göbeği, herkesin keskin bakışlarına maruz kaldı; onlar bakıyor, görüyorlar. Başkalarının gözleri ona öyle bir bakar ki; sanki onu kafasından göbeğine kesiyormuş gibi [...] Onu bu kadar ortalıkta, bu kadar savunmasız gördükleri için utanıyor. Onların gözlerini kendinden uzaklaştırabilmeyi öğrenmesi gerekiyor. [Kendini] onların duygularını [dikkate almaktan] alıkoymasına gerekiyor- çünkü bunlar onu bakışlarında yakalayabilecek, kendine bağlayabilecek duygular. (1987: 42-3)

Bu alıntıda, Anzaldua'nın önce ailesiyle başlayan, sosyal çevresiyle devam eden ve sonra daha geniş çapta hissetmeye başladığı farklılığı açıkça görülmektedir. İçindeki "karanlık" taraf olarak tanımladığı yanını reddetmeye çalışmış, onun toplum yüzünden ayıplanan, utanç duyulan ve dışlanan bir özellik olarak neredeyse kanıksadığı bir dönem yaşamıştır. Bu neredeyse Chicano halkının (kendi kültürünün) beyaz kültüre karşı yaşadığı dışlanmışlık gibidir. Çünkü bu farklılık hissiyatı, Batı'nın yarattığı dikotomilerin etkisiyle, Meksika kökenlerine ait herkese, "*kendinden nefret etme, kendini suçlama, kendini terorize etme*" (1987: 45) gibi kendini hedef gösteren ve suçlayan birçok duyguyla tamamen nüfuz etmiştir. Genele uymayan mutlaka kutbun diğer ucundadır. Anzaldua bunu bir kadın olarak hem kendi insanına karşı hem de Batı kültürüne karşı ikili olarak yaşamaktadır. Aslında kendinde kötülünen ve tarihten silinmek istenen Coatlicue'yu görür. Ancak bu anlayışa ait olmadığını bildiği ve bu yanını yok edemeyeceğini/etmeyeceğini bildiği için bu sistemde var olmanın yollarını araması gerektiğinin bilincine varmaktadır. Çünkü bu eşikten tam olarak geçmesi ya da kalması mümkün değildir. Eğer bu iki uç noktadan birini seçerse ya Batı kültüründe öteki yani melez bir kadın olması ya da Meksika kültüründe ise erkeğe karşı madun konumunda olması kaçınılmazdır. Onun kaderinde olan tam da ikisinin ortasında kalarak bir köprü, üçüncü bir bölge oluşturmaktır. Bunun için de *mestiza* bilincini devreye sokmaktadır.

Mestiza bilincine ulaşmanın yolu ise her şeyin başladığı yere dönmektir. Anzaldua bunu, kadın imajını güçlendirmek için yine kültüründeki eski tanrıçaların mitlerine geri dönerek, yok sayılan tüm "karanlık" yönleri reddetmek yerine onlarla barışmakla başlatır. Bunu tanımlarında birçok değişim yapılan ve sadece koruyucu bakire anne rolüne indirgenmiş Coatlicue'yi, ve onun diğer yönlerini (Tlazolteol, Chiuacoatl, Tonantzin,

Coatlalopeuh, Guadalupe) temel alarak yapar. Zıtlıkların, çelişkilerin sembolü olan Coatlicue, "*kartal ve yılan, cennet ve cehennem, yaşam ve ölüm, hareket ve hareketsizlik, güzellik ve korku*" gibi ikilemleri barındırmaktadır. Anzaldua, zamanla Coatlicue'den ayrı tanımlanan tüm yanlarını sembolik olarak melez kadının kendi içinde birleştirmesi gerektiğini öne sürmektedir. Anzaldua'ya göre, Batının öne sürdüğü gibi karanlık yanını yok sayıp sadece mantığa dayalı hareket ederek, her şeyi belli bir mantığa oturtma yoluna giderse, bu karşıya "geçmek" olur. Ancak geçmişi peşinden gelirken, asla tam anlamıyla bunu yapamaz. Bu sebeple, kendine yeni bir bölge yaratması gerekmektedir. Ancak o zaman gözünü daha önce kapattığı birçok şeye açabilir, farklı bir perspektiften görebilir. Sadece yılan/karanlık tarafına yönelmez, ya da onu tamamen yok saymaz. Bunun yerine

...bağlantıları kurar, iç görüşleri formüle eder. Ancak o zaman bilincinde ufak bir açılma belirir, çingiraklı yılanın kuyruğunda başka bir çingirak belirir ve bu büyüme çıkardığı sesleri biraz değiştirir. Aniden bastırılmış enerji yükselir, kararlar verir, bilinçli enerji ile bağlantı kurar ve yeni bir yaşam başlar. Karşıya geçmek, çitte bir delik açmak, karşıya doğru yürümek, nehri geçmek, onu kaçmaya yöneltecek ve onu asla bırakmayacak Coatlicue'nin kucakladığı hayal gücünün verimli mağarasına girmeye zorlayacak olan karanlığa sürükleyecek o sıçramayı yapmak konusunda isteksizdir. Eğer yöntemini değiştirmezse sonsuza kadar taş olarak kalacak. Değişecek başka bir şey yok. (1987: 49)

Anzaldua, yaşamında uzun bir süre zıtlıklar arasında, hangi tarafın kendi özüne hitap ettiğini bilmeden bir mücadelenin ortasında kaldığını belirtmektedir. Bu duruma bir çözüm bulmak için kendince farklı yöntemler geliştirmiştir. İlk başta, kendince bir irade geliştirerek kendini kontrol etme yolunu seçmiş olduğunu belirtir. Ancak daha sonra bunun işe yaramadığını, aksine toplum içinde özerk bir kimlik oluşturmaya çalışmanın ona bir engel olduğunu hisseder. Direnmek için kullandığı bu savunma mekanizması güvende hissettirse de çözüm değildir çünkü bu şekilde bir değişim mümkün olmaz. Bilincinde olan tüm öğretiler sınırlıdır; onu yalnızca bir kısır döngü içine sokacaktır. Bunun yerine burada yeni tanımlar gerekmektedir. Bilincinde olan tüm travmaları, normları ve önyargıları yeni bir algıya dönüştürme yoluna gitmelidir. Bir yandan Coatlicue'nin temsil ettiği hayal gücünü, mantığa uzak olan spiritüel yanını terk etmeyecek, bir diğer yandan ise bildiklerini değiştirerek yeni bir gerçeklik yaratacaktır. Anzaldua'ya göre melez kadın bunu yapmazsa konumu asla değişmeyecektir.

Mestiza, iki taraflı bir saldırı ile karşı karşıyadır: beyaz kültürün yaygın inançları ve kadını güçlü kılan yerli kültürüne karşı çıkan beyaz ve Meksikalı kültürü. İçgüdüsel olarak buna karşı geliştirilen ilk stratejinin tam zıt bir duruş sergilemek oluşu *mestiza* bilincini yansıtmamaktadır. Çünkü Anzaldua bu stratejinin yalnızca karşı bir reaksiyon geliştirmekle ve sabit fikirleri çürütmekle sınırlı kaldığını iddia ederek, bu zıtlık savaşına girmek yerine -Coatlicue'nin hem yılan hem de kartalı sembolize ettiği iki yanına benzer bir şekilde- her iki yanın bakış açısını dikkate almalı ve buradan yola çıkarak yeni bir bakış açısına yönelmenin daha çok olasılığa yön verebileceğini savunmaktadır. Bir diğer deyişle, bu “*Meksika kültüründe bir Kızilderili olmayı, Batılı gözünden ise bir Meksikalı olmayı öğrenmek*” (1987: 79) demektir. *Mestiza* bilinci, melez bir kadın olarak bastırıldığı ve bu yüzden “dışlandığı” (79) her şeyi dahil ettiği bir anlayışı benimsemek demektir. İyileşme ancak bununla başlayacaktır.

Sonuç

Anzaldua, bu eseriyle, ülkeler arası fiziksel sınırların, ülkelerin varlıklarını korumak için hep var olduğunu ve gelecekte de var olacağını, bu durumun kaçınılmaz olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun neticesinde ise farklı kültürler arasında etkileşim ve sınırlarda yaşayanlarda sıkışmışlık, çelişkiler ve ait olamama hissinin ortaya çıkması da genellikle an meselesidir. Anzaldua, kendisi gibi göçmen konumunda yaşayan insanların, bu sorunlara karşı mücadele vermesi gerektiği sinyalini vermektedir. Ancak buna yöntem olarak isyan etme ya da bu karmaşayı reddetme yolunu seçmek yerine, bu durumu avantaja çevirip her daim sınırda yaşama olgusunu kucaklama yoluna gitmeyi önermektedir. Bir diğer deyişle, Anzaldua bu durumu içinden çıkılamayacak bir karışıklıktan çok, aslında büyük bir şans olarak yorumlamak gerektiğini öne sürmektedir. Çünkü sınırda çeşitlilik ve çeşitliliğin beraberinde getirdiği yeni bir dünya vardır. Talihsiz gibi gözüken bu durumda ortaya çıkan melez soy, beraberinde daha zengin bir toplum ortaya çıkarabilir. Anzaldua bu bakış açısına *mestiza* bilinci teorisi adını vermektedir.

Aynı zamanda Anzaldua, bu teoriyi de hibrit bir yolla anlatmayı tercih etmiştir. Bu bağlamda anlatıda kurguyu da, tanımlamaları da, tarihi de, mitleri de, şiiri de kullanmıştır. Standart İngilizceden İspanyolcaya ve Meksika lehçelerine geçişler yapmıştır. Eserinin tarzı ve içeriği arasında kurduğu bu bağ, tek bir metne iki ayrı dili yerleştirilmesi, bu ortak kültürü kabul ettiğini göstermektedir. Bunu şiirlerin ortasına ve cümlelerin arasına yerleştirdiği iki farklı dil kullanımında görmek mümkündür.

Anzaldua, kendisi gibi olan insanların yaşadığı travmatik durumun Batı kültürü tarafından ortaya atılmış ve o kültüre ait olmayanların, yani göçmenlerin/sınırdakilerin, bilinçaltlarına evrensel

doğrular olarak yerleşmiş dikotomiler sebebiyle olduğunu iddia ederken, bir yandan da buna izin verenin kendi halkı olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü bu dikotomilere özellikle kadın imajı üzerinden izin verilmiş, toplum içinde kadın bunlara göre sınıflandırılmıştır. Anzaldua'ya göre kadının kendi kültüründe bu şekilde sınıflandırılması ise beraberinde zamanla Batı kültürüne karşı toplumsal olarak benzer bir mağduriyet getirmiştir.

Bu durumu aynı zamanda bir kadın olarak olarak yorumlayan Anzaldua, melez ırk üzerinden geliştirdiği *mestiza* bilincini kendi deneyimleri üzerinden somutlaştırmaya çalışmaktadır. Bunun için her ne kadar net bir yöntem ortaya koymasa da başlangıç noktasını belirlemektedir. Anzaldua, mitlerin toplumların inanç ve bakış açısını şekillendirmede önem teşkil ettiğini ortaya koyarken, kadının madun konumunu buna bağlamaktadır. Anzaldua'ya göre, Chicano kültüründeki güçlü kadın sembollerini barındıran mitlerin değiştirilmesiyle, kadın zamanla kendi kültüründe ataerkil baskıyla ikinci sınıf vatandaş olmuş, aynı zamanda halkının maruz kaldığı beyaz kültürün ırkçı baskısını da üzerinde hissetmiştir. Bu noktada Anzaldua, Meksikalıların Amerikalılar karşısındaki savaş sonrası mağduriyetini ele alırken aynı zamanda bunun arka planını bir yandan da kendi toplumu tarafından kadının arka plana atılmasına bağlamaktadır. Çünkü geçmişlerinde güçlü kadınlarla yönetilen dengeli bir toplumken, ataerkil yönetime geçtikten sonra dengeyi kaybedip, tamamen yıkıma ve yağmaya dayalı anlayışla çöküşe geçen ataları yatmaktadır. Bu sebeple, *mestiza* bilincine ulaşabilmenin ilk yolu kadını belli kimlikler ve roller ile sınırlandıran ataerkil bakışın değiştirdiği mitleri yeniden düzenlemekten geçmektedir. Bir diğer deyişle, bu güçlü kadın sembollerinin tek boyutlu yorumlanmaları değiştirilip, daha önce barındırdıkları tüm yönler tekrar onlarla buluşturulup, kitlelere bu şekilde hatırlatılmalıdır. Bu noktada Anzaldua, yaşanan sorunun öncelikle içsel olduğunu hatırlatarak, kavramların yıkım ve tekrar tanımlanma süreçlerinin önce bireylerin içinde başlayacağını ve sonra tüm toplumu etkileyeceğini ortaya koymaktadır çünkü “*kafamızdaki şekillerde bir değişim olmadığı takdirde, ‘gerçek’ dünyada hiçbir şey gerçekleşemez.*” (1987: 87). Böylece toplum içinde denge sağlanıp, kendi kimlikleriyle barışabilmeleri mümkün olacaktır. Bu amaçla Anzaldua bu iyileşme projesini *mestizo* yerine *mestiza* bilinci olarak adlandırarak, bu değişimde kadının rolünü vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, Anzaldua'nın *mestiza* bilinci teorisinin hem postkolonyal hem de feminist bir söylem barındırdığı söylenebilir. Anzaldua, iki bakış açısını harmanlayarak ortaya attığı bu teoride, Batı kültürüne karşı bir savaş açmak yerine, melez kültürü olumlu bir çeşitlilik olarak görerek, bulunduğu konumu yeni bir boyuta taşımak istemektedir. *Mestiza* bilinci ile sürekli yeni olasılıklardan bahseden Anzaldua'nın bir kimlik arayışının olmadığı sonucuna varılabilir. Kimlik arayışı

demek, Batı kültürünün ve toplumun belirlediği tanımlara tekrar girmek demektir. Çünkü *mestiza* bilinci süreci, bitmeyen bir kavram yıkımı ve yeniden tanımlı içermektedir. Bu süreç daha çok sınırlamaların ve kesinliğin olmadığı bir yolculuktur.

Kaynakça

Anzaldúa, G. (1987). *Borderlands, La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: Aunt Lute Books.

Anzaldúa, G. & Keating, A. (Ed.) (2002). *This Bridge We Call Home*. New York: Routledge.

Anzaldúa, G. (Ed.) (1990). *Making Face, Making Soul/Haciendo Caras*. San Francisco: Aunt Lute Books.

Bouchard, D (Ed.& Trans.) & Simon, S. (Trans.) (1977). Michel Foucault: *Language, Counter-Memory, Practice. Selected Essays and Interviews*. New York: Cornell University Press.

Du Bois, W.E.B. (2007). *The Souls of Black Folk*. (B.H. EDWARDS, Ed.). New York: Oxford University Press. (Original Work published in 1903)

Guha, R. (1997). *Dominance without Hegemony: History and Power in Colonial India*. Harvard University Press.

Heyman, J. (1994). "The Mexico-United States Border in Anthropology: A Critique and Reformulation," *Journal of Political Ecology*. 43-66.

Kant, I. (2012). *Natural Science: The Cambridge Edition of the Works of Immanuel Kant*. (E. Watkins) (Ed.) Cambridge: Cambridge University Press.

Keating, A. (2008). "I'm a citizen of the universe: Gloria Anzaldúa's Spiritual Activism as Catalyst for Social Change", *Feminist Studies* 34, nos. ½.

Khagram, S. & Levitt, P. (Ed.) (2008). *The Transnational Studies Reader: Intersections and Innovations*. New York: Routledge.

Koegeler-Abdi, M. (2013). "Shifting Subjectivities: Mestizas, Nepantleras, and Gloria Anzaldúa's Legacy." *MELUS* 38.2. Oxford University Press. 71-88.

Kynclova, T. (2006). Constructing Mestiza Consciousness, *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, IV, Special Issue, 43-56.

Marcuse, H. (2009). *Negations: Essays in Critical Theory*. London: Routledge.

Moraga, L. & Anzaldúa, G. & (Ed.) (2002). *This Bridge Called My Back*. Berkeley: Third Woman Press.

Said, E.W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.

Szeman, I. & Kaposy, T. (Ed.) (2011). *Cultural Theory: An Anthology*.